

Rèptils de Cassà

El rèptil que crida més l'atenció a casa nostra és la tortuga mediterrània (de terra), tot i que no viu ni ha viscut mai ni a Cassà ni a les Gavarres; tots els exemplars que trobem són descendents de poblacions de l'Albera. Aquesta tortuga està protegida i no es pot tenir en captivitat.

Darrerament a la riera Gotarra s'hi han vist tortugues d'estany (d'aigua) que feia anys que havien desaparegut i tortuga de Florida, espècie invasora que no es pot alliberar als rius quan es fan grans i ja no les volem a casa.

Els dragons no es mengen la roba sinó que busquen les arnes de la roba per alimentar-se; són molt útils ja que s'alimenten de mosquits.

A Cassà no hi ha cap espècie de serp verinosa ni perillosa. Cal respectar-les; són molt interessants ja que s'alimenten de rates i ratolins. Les nines o ninetes no són serps sinó llangardaixos sense potes.

Josep Domingo i Roura

Els reveixins

Al món hi ha unes 16.000 espècies de formigues i a Catalunya, unes 170. Podem dir que el reveixí (cuallevat) és la més gavarrenca i cassanenca de totes.

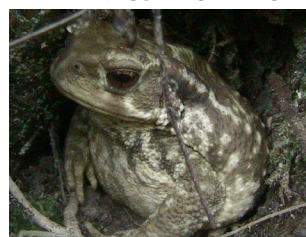
És una formiga mediterrània, de cap vermellós i abdomen amb forma d'aglà apuntada. Construeix colònies en troncs caiguts o sota l'escorça de pins i suros. S'alimenta de la melassa que segreguen els pugons i de restes d'artròpodes i de vegetals. Quan se les molesta es mostren agressives amb l'abdomen enlaire i alliberant una fortor d'àcid fòrmic que alerta tota la colònia. Es considera una plaga del suro, perquè els arbres que n'allotgen una colònia queden totalment perforats de cambres i galeries i inservibles per fer taps.

Quim Gubau i Torrent

Expressions amb nom d'animals

A Cassà tenim un ric vocabulari relacionat amb els animals. Diem: llimotxes, rantells, singlantanes, escalapots, reientincs... I també: estar sec com un gaig, sol com un mussol; ser una fura, un capsigrany, una garsa, viu com una mostela o murri com una guilla; xerrar com una mallerenga i refilar com un rossinyol.

M. Carme Xifre

Gripau comú (*BUFO BUFO*). Foto: Toni Mariné i Sanz

Rastres de fauna al bosc

Si parem atenció, a través de rastres i restes d'animals el bosc sempre ens explica històries. Vegem-ne alguns exemples: el pigot és un gran devorador de reveixins, que aconsegueix tustant el suro amb el bec i deixant-hi una mostra evident. L'esquirol devora pinyes i deixa sobre una pedra o una soca una gran espellonada testimoni del seu àpat. El tuixó fa un forat per defecar i al cap d'un temps en aquell indret pots trobar-hi el fruit de les llavors que ha menjat. El senglar, després d'un bany de fang, es refrega a les soques dels pins, per desparasitar-se, deixant l'arbre nafrat amb restes de fang i pèls.

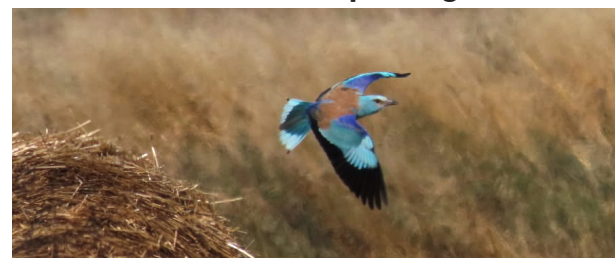
Eloi Madrià i Roura

LA XIFRA

216 espècies d'ocells a Esclet

A la plana d'Esclet, s'hi han comptabilitzat:
216 espècies d'ocells (61 amenaçades)
15 espècies de mamífers
9 espècies de rèptils
11 espècies d'amfibis

Miquel Àngel Fuentes

Gaig blau (*CORACIAS GARRULUS*) Foto: Judit Xiberta

Per saber-ne més:

<https://www.cassa.cat/el-poble/medi-ambient/inici-mediambient-ecosistemes#faqnoanchor>
<http://www.ddgi.cat/espais/cat/gavarres0031.html>
<http://www.visitterritorisurors.cat/project/espai-dinteres-natural-les-gavarres/>
<https://raco.cat/index.php/AIXA/article/view/371214>

Més informació a: www.greccassa.cat

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

NÚMERO 21

Equip de redacció: Grup de Recerca i Estudis Cassanencs i signants dels articles d'aquest número.

D'aquest número: Coordinació: Xon Vilahur / Maquetació: J. C. Codolà / Revisió lingüística: Carme Xifre / Col·laboració: Arxiu Municipal de Cassà de la Selva, Editora Cassanenca i Editorial Gavarres / Impressió: Ducform.

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

SETEMBRE 2022 **21** COORDINACIÓ: XON VILAHUR

Llangardaix ocel-lat (*TIMON LEPIDUS*) adult. Foto: Toni Mariné

Riquesa d'ambients

La diversitat de fauna a Cassà de la Selva

Caminant pel poble i pels veïnats de Cassà ensopeguem amb nombrosos animals; alguns els veiem, altres els sentim i d'altres només en trobem els rastres: petjades, excrements, caus, etc. La riquesa d'ecosistemes del nostre municipi, que concentren una notable biodiversitat de plantes i animals amb representants de nombrosos grups de fauna mediterrània, es deu a un paisatge amb gran varietat d'ambients: boscos d'alzines, suros, roures, pins, boscos de ribera, camps de conreu i espais oberts.

Aquest mosaic tan divers de paisatges es dona per la confluència de dos factors principals: la situació del poble a peu del massís de les Gavarres, en transició cap a la plana selvatana, i el clima mediterrani, amb temperatures suaus, estius bastant càlids, hiverns poc freds i precipitació moderada amb màxims a la tardor i a la primavera. Anem a conèixer la nostra fauna, des dels invertebrats més petits fins als mamífers més grans.

Xon Vilahur Godoy

La fauna de Cassà

ESCLET, REFUGI DE FAUNA

Una part del veïnat d'Esclet conserva una alta biodiversitat, primer perquè és un lloc que ha estat poc freqüentat, i segon perquè s'han conservat tant els marges dels camps com l'ús tradicional i sense pesticides d'alguna parcel·la, permetent que la fauna hi trobi refugi. En la normativa urbanística municipal de 2001 ja es va identificar el prat de dall d'Esclet i entorns com a zona de gran valor natural. Aquesta protecció s'ha mantingut fins a l'actualitat, amb la limitació dels usos permesos, per tal de garantir que les activitats que s'hi puguin desenvolupar no afectin els valors naturals, paisatgístics o patrimonials. Des de fa uns mesos, a més, la Societat de Caçadors de Cassà ha declarat part d'aquesta zona com a Refugi de Fauna. Aquesta figura s'inclou a la normativa de protecció dels animals i estableix la prohibició de caçar-hi.

La protecció actual seria adequada per a la preservació dels valors si les condicions no variessin, però ens trobem en un període de canvi climàtic; també poden aparèixer altres amenaces com planificacions supramunicipals o d'infraestructures de serveis considerats d'interès públic. Per això cal lluitar i reclamar que es reconegui a nivell català, estatal i europeu la importància de la preservació d'aquest espai.

Maite Garrigós i Solís

Fem una breu pinzellada sobre els animals que podem trobar a Cassà. Els invertebrats estan representats per molts grups taxonòmics. Dintre dels mol·luscs trobem cargols de terra, el més conegut el cargol bover, que és el que ens mengem, i també els fastigosos llimacs. Dels anèl·lids parlem sobretot del cuc de terra, tan beneficiós per als pagesos per les galeries que fa als camps. I dins dels artròpodes, hi ha aranyes i escorpins, centpeus i milpeus, crancs de riu i insectes. Els insectes són sens dubte els animals més abundants a Cassà (i a tota la Terra): formigues, escarabats, abelles, papallones i una llarga llista. Tot i que molts són ben molestos, parlo de vespes, xinxes, pols, puces, tèrmit, mosques i mosquits, cal recordar que tots ells tenen una funció cabdal en els ecosistemes i els podem foragitar de les nostres cases, però mai no els hem d'enverinar.

Classifiquem els vertebrats en 5 grans classes: peixos, amfibis, rèptils, aus i mamífers.

Els peixos autòctons que es troben a les rieres de Cassà són poblacions residuals, a causa de l'estat de les nostres rieres i del seu règim torrencial, que fa que en determinades èpoques de l'any no hi hagi aigua. Podem citar algunes espècies autòctones, com ara la bagra i el barb de muntanya, en clara regressió; per dissort també hi ha peixos exòtics i perjudicials, com la carpa i la gambúsia. Els amfibis són organismes que respiren per la pell i que hivernen a sota terra; passen la fase larvària en forma de capgròs a l'aigua i després sofreixen metamorfosi i esdevenen adults, que viuen a l'aigua i a terra. A Cassà trobem granotes, reinetes i gripaus, tritó verd i salamandra. El color groc i negre de la salamandra avisa els seus depredadors del seu gust amargant i potencial perillositat. Els rèptils són animals adaptats a viure fora de l'aigua i en condicions de molta sequera, gràcies a la seva pell coberta d'escates i la closca dura dels seus ous. A Cassà, hi podem veure tortugues d'aigua, sargantanes, llargardaixos, dragons i serps, que al nostre poble són colobres inofensives per als humans, tot i tenir un xic de verí. Les aus són el grup de vertebrats més abundant

Ratpenat orellut (*Plecotus austriacus*) i guilla juvenil (*Vulpes vulpes*).
Fotos: Toni Mariné i Sanz

en nombre i en diversitat d'espècies. Els ocells del poble, coloms, gavians, pardals, estornells, garses, etc, són oportunistes, aprofiten les nostres construccions i les sobrees de menjar per a refugiar-se, criar i alimentar-se. També nombrosos són els ocells de conreus, de camps, de margeneres i d'espais oberts: gavines, milloques, xoriguers, fuselles, cogullades, fredelugues, cardines, bitxacs, verdums, cruixidells i un llarg etcètera. Els ocells d'espais humits els podem trobar als boscos de ribera, a les rieres o als prats inundables d'Esclet i Mosqueroles: martinets blancs, ànecs, bernats pescaires, oriol, blauets, etc. També els rapinyaires de nit són abundants a Cassà: xibeques, mussols, xots i gamarussos. I finalment, els ocells de bosc: rossinyols, reientincs, picots, astors, tallarols, raspinells, mallerengues, gaigs, etc.; ocells que sovint s'amaguen entre el brancatge, però que deixen sentir els seus melodiosos cants.

I l'últim grup són els mamífers. A Cassà en podem trobar unes 20 espècies. Entre els més grans podem citar el porc senglar, guilla, teixó, fagina, genet, mustela, conill, llebre, esquirol, visó americà i llúdriga. De micromamífers, eriçó, talpó, musaranya, ratpenats, rates i ratolins. La guilla (guineu) és força comuna a Cassà, tant als boscos com als camps. Té el musell i orelles punxegudes, cua llarga i peluda i pelatge rogenc, i és enemiga de pagesos i pastors perquè és una caçadora silenciosa i astuta i molt ràpida en la fugida. El senglar és aquest porc de mida mitjana que s'amaga al bosc i sovint ronda pels camps i baixa al poble a remenar les escombraries. A Cassà en cal un control cinegètic, ja que s'ha incrementat moltíssim la seva població. Fagines, genet, musteles són carnívors, nocturns, sigil·losos i ràpids, amb una vista, olfacte i oïda excel·lents, coixinets a les plantes dels peus i pelatges suaus i bonics. Han estat des de sempre caçadors temuts pels pagesos i alhora perseguits per obtenir-ne la pell; d'aquí que les poblacions són poc abundants i en contínua regressió. Actualment es consideren en perill i estan protegides per llei. El conill és un herbívor molt abundant. Les seves poblacions fluctuen moltíssim: creixen quan es reproduïxen amb gran èxit o quan els caçadors n'escampen, decreixen quan són caçats pels depredadors (entre ells els humans) o si agafen malalties que delmen la població. La llebre s'assembla al conill, tot i ser més gran, amb les orelles més llargues i molt menys abundant. El bonic esquirol encara es troba a les pinedes de les Gavarres, però és cada cop més escàs.

Acabem parlant dels petits mamífers: ratolins, talpons i musaranyes, difícils de trobar, però abundants als camps i boscos; eriçons, mamífers insectívors coberts de pès, que els serveixen ben poc davant dels atropellaments per cotxes; rates, una població que sempre creix i que fa necessària una desratització sistemàtica de les nostres clavegueres. Finalment, a Cassà hi ha diferents espècies de ratapinyades, totes protegides, que són mamífers voladors i insectívors molt útils per controlar plagues de mosquits. Hem pogut comprovar que Cassà gaudeix d'una riquesa faunística envejable que ens cal conservar i afavorir, evitant la degradació, destrucció i desaparició dels ecosistemes.

Xon Vilahur i Godoy

Paó de dia (*Inachis io*) Foto: Toni Mariné i Sanz

Les papallones

A Cassà i rodalies encara podem gaudir del vol de les papallones. Algunes són ben emblemàtiques: la papallona de l'arboç, únic membre de la seva família tropical a Europa, la iridescent tornassolada petita amb reflexos blaus a les ales dels mascles; la retallada papallona de la c-blanca; la migradora dels cards, campiona en migració per relleus; l'espectacular paó de dia (foto adjunta), amb acolorits ulls dissuasius en obrir les seves ales negres; la primerenca aurora amb el foc a les puntes de les ales; l'abundant blanqueta de la col; les grans i espectaculars papallona reina i reina zebreada i tantes altres que ens acompanyen durant el bon temps.

Toni Mariné

L'oreneta cuablanca

El Projecte Orenetes és un projecte de ciència ciutadana per recollir dades sobre l'oreneta cuablanca (*Delichon urbicum*) als PPCC i valorar l'estat de les seves poblacions. Aquestes orenetes es troben a tot el territori, són grans indicadors ambientals i fàcils d'observar i de reconèixer al medi urbà. A Cassà són estivals i venen a criar. S'alimenten d'insectes que capturen al vol, resultant molt beneficioses perquè controlen la població de mosquits. L'alumnat d'ESO de l'institut de Cassà ha recollit dades durant 5 temporades en diferents àrees del poble, amb tres objectius: conèixer la població de l'oreneta cuablanca a Catalunya, saber l'estat de les poblacions al nostre municipi i sensibilitzar l'alumnat vers aquesta espècie, perquè perduri en el temps. En aquests anys s'ha observat una davallada dels nius d'orenetes, que a cops es malmeten per pintar façanes o per les molesties que provoquen, però cal assenyalar que estan protegides per llei.

Berta Gómez i Mañas